

Ārstniecības augi un medikamenti

Cilvēki tradicionāli izmantojuši ārstniecības augus, kuru audos atrodamie ķīmiskie savienojumi lietojami dažādu slimību profilaksei un ārstēšanai gan cilvēkiem, gan mājdzīvniekiem. Katru gadu savvaļas augos tiek atklātas arvien jaunas vielas, kas palīdz ārstēt dažādas slimības, liecinot par milzīgo savvaļas augu potenciālu nākotnes zinātnē un medicīnā.

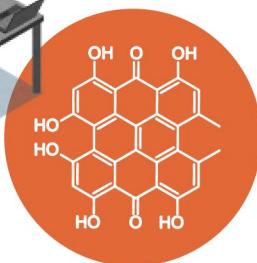

Apmēram 1/3 no Latvijā savvaļā augošajiem ārstniecības augiem ir dabisko zālāju sugas.

Daudzveidīgi dabiskie zālāji ir nozīmīga dzīvesvieta daudzām ārstniecības augu sugām, kuras var izmantot zālāju īpašnieki un apkaimes iedzīvotāji.

Divšķautņu asinszālē *Hypericum perforatum* atrodama aktīvā viela hipericīns.

Pēc ārstniecības augos esošo vielu dabiskajiem analogiem tiek sintezēti medicīniskie preparāti, piem., hipericīnu saturošie medikamenti tiek izmantoti depresijas, bezmiega un trauksmes mazināšanai.

Asinszāles ir pazīstamas kā vērtīgs ārstniecības augs, ko tautas medicīnā lieto pret dažādām ar asinsrites darbību saistītām kaitēm, sāpēm, krampjiem un bezmiegū.

Asinszāles virszemes daļu un ziedu novārījumu dod govīm caurejas novēršanai.

Daudzas augos sastopamās vielas labvēlīgi iespaido mājdzīvnieku veselību: tanīniem, alkaloīdiem, terpēniem un fenoliem ir pretparazītu īpašības; tanīni samazina vēdera pūšanos; seskviterpēnu laktioniem ir pretaudzēju, antibakteriālas un pretsēnišu, kā arī kardiotoniskas īpašības.

Savvaļas ārstniecības augu resursi ir ierobežoti, tādēļ jārīkojas saudzīgi. Komerciālām vajadzībām visbiežāk izmanto ārstniecības augus, ko audzē sējumos vai stādījumos, un arvien biežāk augu audu daļas tiek pavairotas arī audu kultūrās laboratorijā. Lai šāda iespēja būtu arī nākotnē, ir jāsaglabā ārstniecības augu ģenētiskie resursi – bagātas vērtīgo augu audzes to dabiskajā dzīves vidē.

Ko var darīt zemnieks?

Uzturēt dabiskos zālājus

un veicināt to daudzveidību ar dabai draudzīgām apsaimniekošanas metodēm – jo lielāks sugu skaits, jo vairāk ārstniecības augu.

Dažāda veida dabiskajos zālājos sastop dažādus ārstniecības augus, piem., mēreni mitrās pļavās - dziedniecības ancīti un divšķautņu asinszāli; sausajās pļavās – parasto raudeni un lielo mārsilu; mitrajās pļavās – parasto vīgriezi un pļavas ķersu.

Sugām bagātākajās pļavu vietās atstāt nepļautus laukumus,

kur augiem iz piedēt un saražot sēklas. Nepļauto laukumu izvietojumu pa gadiem mainīt, lai tajos neuzkrājas kūla, kas traucē sēklām sasniegt augsnī. Ja tas nav iespējams, jo pļava ir pārāk maza, pļaušanu veikt dažādos laikos, lai reizi pāris gados var iz piedēt arī vasaras beigās ziedošie augi.

Ganībās regulēt lopu izvietojumu,

lai vasaras vidū vismaz pusē ganību ir daudz ziedošu augu, kas var iz piedēt un nobriedināt sēklas, bet vasaras beigās vismaz atsevišķas vietās ir saglabājušies nenoēsti laukumi ar vēlu ziedošo augu ziediem.

Dabisko zālāju atjaunošanai labus rezultātus iegūst, sējot 1-5 g sēklu/m².

Uzturēt dažādus dabisko zālāju veidus,

saglabājot piemērotas augšanas vietas gan sausas, gan pārmitras vietas mīlošām sugām.

Pļava **reizi gadā ir jānopļauj** un zāle ir jānovāc, lai tajā augošos vērtīgos augus nenomāktu nezālieņu sugas un neuzkrātos kūla.

Latvijā vienā dabiskajā zālājā var atrast 10-20 dažādas ārstniecības augu sugas.

Atsevišķos pļavas laukumiņos vai slejās veidot ārstniecības augu izlasi,

piesējot Latvijas dabiskajos zālājos ievāktu ārstniecības augu sēklas vai iestādot ceļmalās, grāvjmalās vai mežmalās izraktus dabiskajiem zālājiem raksturīgu ārstniecības augu stādus.

Lai iegūtu vitālus un izsēties spējīgus augus, to sēklas jāvāc vietās, kur attiecīgie augi ir bieži sastopami, veselīgi, ziediem un sēklām bagāti, bet, lai atradni nenoplicinātu, ik gadu ievākt vien nelielu daļu no vienas pļavas augu sēklu ražas.